

minative autem et *ut quod* potest dici de pluribus.

Ad aliam partem argumenti respond. : Probare quod differentie individuales non habent aliquem conceptum communem univocum, qui sit simpliciter unus et abstractus, non tamen quod non possint habere aliquem conceptum communem, saltem analogum, et per modum transcendentis imbibiti in differentiis, ut dictum est.

Secundo arguitur : Omnes differentie individuales et omnia individua significantur in communi sub unica et eadem ratione, scilicet secundum quod conveniunt in officio singularisandi; ergo ratio illis communis est univoca et eadem. Antecedens probat. : Quia non repugnat modum, seu officium singularisandi concipere per modum unius in communi et in confuso; ergo saltem sub illa indeterminatione ille conceptus univocus est.

Resp. : Illud officium, seu modum singularisandi non posse præscindere actu a differentiis determinatis et individualibus, quia illæ sunt primo diversæ, et non resolvable in duos conceptus, quorum alter sit contrahens, alter contrahibilis, ut dictum est, et quælibet differentia contrahens officium illud singularisandi participat. Et licet concipiatur in confuso et in communi, tamen concipitur ut non perfecte præscindens ab ipsis differentiis, sed ut actu in eis inclusa, licet non actu illas explicet, quando in communi concipitur, et sic præscindit ab illis eo modo quo analogum et transcendentia a suis inferioribus, ut in tractatu de analogia plenius dicitur.

QUÆSTIO X.

DE DIFFERENTIA COMMUNITER DICTA, ET
UT TERTIUM PRÆDICABILE EST.

Quia Porphyrius tractaturus de differentia, quæ est tertium prædicabile, præmisit divisiones differentie in propriam, communem et propriissimam, consueverunt interpretes hic multa agere de ipsa ratione differentie in communi, ejusque divisionibus, quæ tamen proprie tractantur in v et in x Metaph. Ideo breviter ab illis nos expediemus. Illud admonentes de ratione differentie, ejusque relatione, debere nos agere conformiter ad rationem et relationem similitudinis, vel convenientie, quæ rationi et relationi differentie opponitur.

ARTICULUS I.

Utrum bene dividatur differentia in communem, propriam et propriissimam.

Differentia in communi sumpta nihil aliud esse videtur quam forma faciens differre, seu qualenus habet officium faciendi differre. Et ita dicit Porphyrius, in cap. de differentia, quod universaliter omnis differentia addita alteratum facit. Unde in quæcumque forma faciente differre nascitur duplex respectus, seu ordo, scilicet ad subjectum, seu rem, quam facit differre, et ad terminum, seu extrema, a quibus facit differre. Est enim differentia quasi segregatio et separatio quædam, et ita habet subjectum, quod segregat, et terminum, a quo separat. Et necessario debet intelligi in ipsa ratione differentie relatio aliqua, sicut in ratione convenientie, quæ est ejus oppositum,

intelligitur relatio aliqua respectu terminorum convenientium et similitum. Respectus ergo differentie ad subjecta, quibus convenit, constituit differentiam prædicabilem de illis, et sic conducit ad differentiam logicæ, seu prædicabiliter acceptam. Respectus autem differentie ad ea, a quibus differt, constituit rationem differentie quantum ad officium segregandi et separandi ab alio, quod pertinet ad quidditatem differentie metaphysicæ consideratam, seu communiter dictam.

Et quia dicitur quod differentia est forma faciens differre, oportet notare quod aliud est differre, aliud diversum esse, et aliud est diversitas, aliud differentia. Ea enim dicuntur diversa, quæ non per aliud superadditum, sed seipsis differunt, sicut ea quæ sunt primo diversa. Ea autem dicuntur differre, quæ per aliquid superadditum differunt ab alio, et ita non se totis differunt, sed conveniunt in aliquo et differunt in alio. Unde omnis differentia supponit aliquam convenientiam, et quæ nullam convenientiam habent sunt primo diversa, juxta doctrinam Aristot., x Metaphys., text. xii, et D. Thomæ, ibidem, lect. iv, et i p., quæst. iii, art. viii, ad 3, et quæst. xc, art. i, ad 3. Et dicuntur esse primo diversa genera generalissima, seu prædicamenta, et ipsæ differentie, quæ proprie non differunt, sed sunt rationes differendi, et seipsis differunt sine aliquo superiori univoco, in quo conveniant.

His positis, circa divisionem propositam tria explicanda sunt. Primum : An divisio sit adæquata? Secundum : Quodnam sit divisum, et quæ sint membra dividenda? Tertium : An divisio sit analogæ, vel univocæ?

Circa primum. Fere apud omnes constat divisionem esse adæquatam,

valde paucis exceptis. Et ratio est manifesta : Quia ista divisio fit per membra exhaurientia et adæquantia totum divisum. Nam omnis forma faciens differre vel essentialis et intrinseca, vel accidentalis. Si essentialis, est maxime propria. Si accidentalis, vel illud accidens est separabile, vel inseparabile. Si inseparabile, est proprium et facit differre proprie. Si separabile, est commune etiam aliis et facit differre communiter. Ideo enim dicitur differentia communis, quia non ita est affixa uni et propria ejus, quod non possit inveniri in alio, vel quia communiter differentiam apprehendimus per accidentia sensibilia, quæ sunt communia, ut motus, color, figura etc. Dicitur autem differentia propria accidentis inseparabilis, intelligendo per illam non solum proprietatem, quæ dimanat a principiis intrinsecis et quidditativis, sed etiam de accidente immobiliter in hærente, licet non dimanet a principiis essentialibus ; imo de illis Porphyrius attulit exemplum explicando differentiam propriam, sicut, inquit, cæcatrix vulneris, simitas nasi etc.

Unde facile solvitur quod aliqui quærunt de propria passione, quæ facit differre, et tamen neque essentialiter, cum non sit differentia essentialis et constitutiva, neque accidentaliter, cum ea quæ habent diversas passiones essentialiter differant. Item differentie individuales in substantia faciunt differre unum ab alio, et non essentialiter, quia alias differunt specificæ, neque accidentaliter, quia duo individua substantialiter differunt ; ergo non est adæquata divisio in essentialem et accidentalem.

Sed resp. ad primum : Quod propria passio formaliter solum facit differre proprie, virtualiter autem, seu illative facit differre propriissime, ut bene notat Cajetanus, in hoc cap.

de differentia, quia est effectus consecutus ad differentiam propriissimam, et ex differentia per propriam passionem bene infertur differentia essentialis, formaliter tamen solum facit differre accidentaliter proprie.

Ad secund. vero dicitur: Quod Porphyrius inter exempla, quæ affert pro differentia communi, ponit differentiam inter Socratem et Platonem, quæ est differentia individualis. Et S. Thomas, v Metaphys., lect. xii: « Ea, inquit, quæ conveniunt in specie, non distinguuntur nisi per accidentales differentias, ut Socrates albus, vel justus, Plato niger, vel musicus. » Nihilominus tamen, licet aliquæ differentie communes intercedant inter duo individua, sicut illæ quas D. Thomas assignat, negandum non est individua substantiæ differre etiam per differentias proprias, quia inseparabiliter differunt, non quidem per differentias proprias, quæ dicant proprias passiones naturæ, cum ejusdem naturæ et speciei sint duo individua, sed per differentias proprias, hoc est inseparabiles. Et bene stat quod differant substantia-liter, et tamen non essentialiter, sed accidentaliter, non accidentalitate prædicamentali, sed accidentalitate quinti prædicabilis, quia ipsa differentia intrinseca in his individuis substantialis est, quia est singularitas primæ substantiæ, quæ individuum substantiale constituit. Differentia autem individualis etsi substantiam dividat, non tamen formaliter et essentialiter dividit, sed materialiter. Et licet hæc divisio fiat in substantia, est tamen dependens ab accidentibus, per quorum connotationem et respectum materia redditur signata, a qua tanquam a principio sumitur individuatio. Unde et individuum postulat ut collectio suarum proprietatum (quæ utique

accidentia sunt) in alio non possit inveniri.

Circa secundam difficultatem: In primis certum est differentiam, quæ est divisum in hac divisione, non esse differentiam, quæ est tertium prædicabile, hæc enim est unum ex membris dividendis, scilicet differentia maxime propria, quæ sola prædicatur in quale essentialiter. Unde etiam sequitur non esse id quod dividitur aliquam secundam intentionem alicujus ex quinque prædicabilibus sive tertii, sive quarti, aut quinti. Quia intentio tertii prædicabilis est intentio differendi essentialiter, quarti et quinti, est intentio differendi accidentaliter. Ergo nulla illarum est divisum complectens omnia ista membra dividenda.

Difficultas ergo est: An divisum hujus divisionis sit aliquid reale, vel rationis, seu forma aliqua, vel intentio? Quod est idem ac querere quod sit hoc munus faciendi differre. Nam, ut bene notat Cajetanus in hoc capite, non sumitur differentia in hac divisione materialiter, pro ipsa forma quæ facit differre, sed pro ipsa formalitate, seu munere faciendi differre, quod aliqui vocant intentionem differentie, quia sicut convenientia plurium in uno est quedam notio, seu intentio, ita et differentia quatenus talis; ne tamen involvamus intentiones logicas cum formalitatibus metaphysicis, nos non vocamus intentionem, sed formalitatem, seu munus faciendi differre, quod consistit in aliquo respectu ad ea, a quibus fit separatio, seu differentia, sicut e contra convenientia consistit in respectu ad ea, quæ similitudinem habent, seu convenientiam.

Existimant ergo aliqui hoc munus faciendi differre esse aliquid rationis, eo fundamento innixi, quia differre supponit convenientiam,

nam quæ se totis distinguuntur diversa sunt, non differentia; convenientia autem inter duo individua, vel inter duas species ratio rationis est, conveniunt enim in aliquo communi, quod solum per rationem commune est; ergo etiam actualis differentia, quæ talem convenientiam necessario supponit, non potest esse respectus realis, sed rationis.

Addunt ulterius aliqui quod etiam differentia communis et propria, licet fiat per accidentia, quæ distinguuntur a subjecto, quia tamen faciunt differre non ratione sui generis, in quo conveniunt, sed ratione suarum differentiarum, quæ necessario supponunt convenientiam in genere, ideo etiam formalis ratio differentie, quæ fit mediantibus talibus accidentibus, aliquid rationis est, sicut, v.g., albedo et nigredo faciunt accidentaliter differre Petrum et Paulum, non per ipsam rationem colorati, quæ est genus albi et nigri, sed per disgregativum et congregativum, quæ sunt differentie ipsorum; ergo faciunt differre quatenus supponunt convenientiam genericam, et per intellectum præcise accipiuntur in ratione differentie, quod totum aliquid rationis est.

Nihilominus dicendum est quod in formis realibus, et quæ realiter faciunt differre, hæc formalitas, seu munus faciendi differre non est sola intentio, seu ratio rationis, sed vera et realis formalitas. Nec video posse aliquem de hoc dubitare, nisi qui negaverit dari relationes reales dissimilitudinis et diversitatis, similitudinis et convenientie, seu æqualitatis. Quis autem neget duo alba habere a parte rei relationem realem similitudinis, quidquid illa sit, quam amittunt altero albo amisso? Ratio autem similitudinis, ratio et formalitas convenientie realis est in formis realibus. Et non repugnat eandem entitatem respectu diverso-

rum fundare similitudinis relationem et dissimilitudinis, ut album respectu albi similitudinem, respectu nigri dissimilitudinem.

Et fundamentum est manifestum: Quia effectus differentie facientis differre realis est, et relationem realem fundat, si terminus existat a parte rei; ergo non est aliquid rationis. Antecedens constat: Quia a parte rei datur distinctio et segregatio inter ea quæ non sunt omnino diversa, sed aliquam retinent convenientiam et similitudinem, sicut Petrus et Paulus, retenta similitudine in natura, realiter sunt distincti et separati; ergo sicut convenientia et similitudo, quam retinent, realis est, ita differentia et distinctio, quam in re habent, realis est, siquidem unum realiter non est aliud. Quare bene potest supponi convenientia et similitudo realis, et dari distinctio, seu differentia realis. Et licet hæc differentia et convenientia fiat secundum diversas formalitates, tamen aliquæ formalitates etiam dantur in re, ut relationes reales, secundum quas dicitur aliquid formaliter simile, vel conveniens cum alio, aut dissimile et diversum, et similiter fundamenta proxima harum relationum dantur in re.

Ex quo patet quam debile sit fundamentum oppositum. Primo enim deficit quia dicit convenientiam actualem inter Petrum et Paulum, equum et hominem, esse aliquid rationis, cum a parte rei sint similes et ratione similitudinis convenientiam, similitudo autem realis ratio est. Sed æquivocati sunt illi auctores, non discernendo inter convenientiam et unitatem; Petrus enim et Paulus sunt unum per rationem, sed convenientiam et similitudinem habent in re. Et deinde deficit quia, licet formalitas differentie supponat convenientiam, non tamen requiritur quod supponat convenientiam

per modum relationis actualis, seu fundetur in tali relatione, sed sufficit quod supponat convenientiam fundamentalem, et ea supposita differentia formalis exerceatur, sive alias exerceatur etiam relatio convenientiæ, sive non.

Ex hoc autem explicatur quodnam sit divisum hujus divisionis. Dividitur enim ipsa formalitas, seu ratio faciens differre in modum faciendi differre essentialiter et accidentaliter (hæc enim sunt membra immediate opposita); et rursus accidentalis differentia, in modum differendi separabiliter, quæ est differentia communis, et inseparabiliter, quæ est propria; ubi etiam differentia penes propriam passionem includitur, quæ est differentia accidentalis, licet inferat, vel præsupponat essentialiam, a qua derivatur. Et includitur etiam differentia individualis, quia impossibile est quin differentia individualis sit essentialis, vel accidentalis, cum ista membra sint immediate opposita. Et licet quidam eam reducant ad essentialiam, quia substantialis est, de quo jam supra diximus, alii ad accidentalem, quia materialis et dependens ab accidentibus signantibus materiam, tamen certum est sub aliquo istorum membrorum contineri, sicut certum est esse differentiam essentialiam, vel non essentialiam. Unde negari non potest quod ista divisio sit adæquata, quod perperam aliqui negant.

Circa tertiam controversiam, seu difficultatem, scilicet an ista divisio sit analogica, vel univoce, duplex est opinio. Quidam existimant hanc divisionem esse univoceam, quando sumitur penes ipsum munus faciendi differre, ut videri potest apud Magistrum Cabero, tract. III, disp. IV, dub. II, quia hoc munus univoce et simpliciter exercetur, a quacunque differentia fiat, sive essentiali, sive accidentali; si autem sumatur

differentia pro ipsa re, seu forma faciente differre, sic erit divisio accidentis in subjecta, quia modus ipse faciendi differre quasi intentio quædam est et notio, quæ accidit rebus, non eas constituit.

Et urgetur hoc amplius quia, si aliqua ratione hæc divisio esset analogica, maxime quia una differentia facit differre essentialiter, alia accidentaliter; hoc non obstat; ergo. Minor probatur: nam, etiam hoc non obstante, prædicabile essentialiter et accidentale univoce conveniunt in ratione prædicabilis ut sic; et similiter convenientia, seu similitudo accidentaliter et essentialiter univoce conveniunt in ratione assimilandi, et sub eodem relationis genere; ergo similiter differentia essentialiter et accidentaliter univoce conveniunt.

Nihilominus oppositam sententiam communiter defendunt Thomistæ, de quo videatur Cajetanus, et Soto, in comment. e., de differentia, et Cursus Carmelit., hic disputatione VII, questione I. Et sine dubio fundamentum est solidius. Nam quatuor possumus considerare in ipsa differentia: Primum est forma, quæ facit differre. Secundum, ipsa segregatio, seu divisio, quæ ex tali forma faciente differre resultat. Tertium, ipsa relatio differentia, seu dissimilitudinis. Quartum, ipsa ratio tertii prædicabilis. Et tria prima pertinent ad differentiam primo intentionaliter, seu physice acceptam; quartum vero ad differentiam logicam et secundo intentionaliter. Si attendamus primum, constat quod forma essentialiter, vel accidentaliter constituit, aut differre faciens, non est univoce; forma enim essentialis simpliciter constituit esse rei, accidentaliter autem, secundum quid. Eodem autem modo, quo constituit, facit differre; ergo, sicut in constituendo non conveniunt univoce forma essentialis et accidentaliter,

simpliciter constituens et secundum quid, ita similiter neque in faciendi differre.

Si vero secundum consideremus, similiter constat quod segregatio, seu divisio essentialis est simpliciter divisio, accidentaliter autem secundum quid: ea enim, quæ solum accidentaliter differunt et essentialiter conveniunt, differunt secundum quid et simpliciter conveniunt; ergo ratio faciendi differre non simpliciter illis convenit, sed secundum quid. Et quidquid sit, an aliqua differentia accidentales faciant aliqua duo differre realiter et simpliciter, sicut differunt duo individua sub eadem specie, tamen constat multas differentias accidentales non facere simpliciter differre, quia non faciunt simpliciter aliud et aliud, seu alterum et alterum, etiam si maneat idem subjectum numero, sicut in exemplis, quæ Porphyrius affert, in quibus idem a seipso aliter atque aliter differt, ut Petrus sanus a seipso ægroto.

Si autem tertium consideremus, scilicet relationem differentia, illa quidem univoce convenit in prædicamento et genere relationis, sive sit relatio differentia essentialis, sive accidentaliter. Sed hic non loquimur de divisione differentia, pro relatione prædicamentali, sed pro ipso effectu differendi et ratione faciendi differre, quæ simpliciter fit in differentia essentiali, secundum quid in differentia accidentali.

Denique si quartum attendamus, multo magis constat non posse univoce convenire differentia accidentali et essentiali; nam essentialis sola constituit tertium prædicabile, quod prædicatur in quale essentialiter. Reliquæ non constituunt illud, quia prædicantur in quale accidentaliter. Ergo in ratione constituendi tertium prædicabile non possunt univoce convenire.

Ad fundamenta opposita sententia respondetur: Ad primum, dicitur munus faciendi differre non eodem modo inveniri in essentiali differentia et accidentali, ut ostensum est, quia essentialis tollit identitatem, quod est oppositum differentia simpliciter; accidentaliter autem secundum quid, quia in eodem subjecto exerceri potest secundum alium et alium statum, vel accidens ipsius.

Ad secundum: Respondetur negando minorem. Ad probat.: Dicitur esse dispari rationem inter prædicari essentialiter et accidentaliter, et facere differre: quia prædicabilitas non consequitur rem ipsam, secundum quod est in se, sed ut est in intellectu. Intellectus autem univoce et simpliciter applicat prædicatum ad subjectum, sive sit prædicatum essentialiter, sive accidentale, in qua applicatione consistit prædicatio. Similiter eodem modo abstrahit unum a multis, sive essentialiter conveniant, sive accidentaliter. In hac autem unitate segregata a multis fundatur universalitas. In omnibus autem quibus prædicabilibus invenitur univoce hoc, quod est esse unum in multis, ut supra diximus, questione sexta. At vero facere differre non est effectus conveniens per intellectum, sed in re distinguens et faciens differre unum ab alio, quia metaphysice hic loquimur de illo; forma autem, quæ essentialiter facit differre, tollit identitatem simpliciter, quæ est in essentia; differentia autem accidentaliter non tollit illam, sed relinquit.

Ad illud, quod affertur de relatione similitudinis et convenientia: Respond. quod relatio similitudinis et convenientia in genere relationis prædicamentalis univoce est, sive convenientia sit accidentaliter, sive essentialiter, sicut de relatione differentia dictum est. Cæterum ra-

tio ipsa, seu forma faciens convenientiam in ratione conveniendi, non est univoca in essentiali et accidentaliter convenientia, quoad effectum faciendi unitatem, vel convenientiam simpliciter, sicut de differentia dictum est.

ARTICULUS II.

Utrum definitiones differentiarum tertii predicabilis sint bonae.

Explicata ratione differentiae communiter dictae, et prout pertinet ad metaphysicum, restat specialiter descendere ad differentiam logicam, quae constituit tertium predicabile, quod solum convenit differentiae propriissimae, quae essentialis est; reliquae enim differentiae non predicantur in quale essentialiter, nec constituunt tertium predicabile sub ratione differentiae, sed sub ratione proprii, vel accidentis, ad quod sequitur differentia accidentaliter.

Hujus autem differentiae, quae est tertium predicabile, quinque definitiones tradidit Porphyrius. Prima: Differentia est id, quo species genus excedit. Secunda: Differentia est id, quod de pluribus et differentibus specie hoc ipso quale quid predicatur. Tertia: Differentia est, quae suapte natura ea quae sunt sub eodem genere separat. Quarta: Differentia est id, quo singula differunt, scilicet secundum quidditatem. Quinta: Differentia est, quae non solum separat ea, quae sub eodem genere collocantur, sed ad substantiam rationemque confert, et pars ejus est, cujus differentia dicitur esse. Ex quibus definitionibus colligimus tres respectus ad logicalem differentiam constituendam concurrere. Scilicet respectus ad genus, quod contrahit differentia et super quod aliquid addit. Secundus ad speciem, quam constituit contrahendo genus

et segregando speciem a reliquis. Tertius ad inferiora, de quibus predicatur in quale quid, quae sunt ipsamet inferiora speciei; solum enim de illis predicatur in quale. Et quia illa definitio, qua differentia dicitur predicari de pluribus, etc., magis ipsam rationem predicabilis et universalis explicat, communiter utimur illa in explicatione tertii predicabilis. Et in his definitionibus non agitur de differentiis individualibus, quia istae non sunt universales, sed individuales, et ideo ad tertium predicabile, quod universale est, non pertinent. Et licet in communi concipiatur differentia individualis ut sic, tamen non predicatur in quale essentialiter, quia individualis est et totam naturam constitutam supponit.

Igitur circa istos tres respectus, qui concurrunt ad rationem tertii predicabilis, suae difficultates occurrunt, quae in isto, et sequentibus articulis examinandae sunt. Circa respectum enim ad inferiora occurrit difficultas, quomodo in definitione tertii predicabilis dicitur quod predicatur de pluribus specie differentibus, quod solum convenit differentiae subalternae, non autem de differentibus numero, quod convenit differentiae atomae. Circa respectum ad speciem est difficultas, an differentia sit universalis respectu speciei quam constituit, an respectu inferiorum, quae sub specie continentur. Circa respectum ad genus difficultas est, an differentia contineatur sub genere, ita quod differentiae inferiores contineantur sub differentiis superioribus. Et primam difficultatem expediemus in hoc articulo; secundam, in sequenti; tertiam, in ultimo.

Circa primum, in quo explicatur illa particula: *de pluribus specie differentibus*, occurrit communis difficultas, quare illa ponatur in defini-

tione differentiae in communi, quae comprehendit tam differentiam atomam, quam subalternam, cum predicari de pluribus differentibus specie solis subalternis conveniat. Nec potest dici Porphyrium et Aristotelem aliosque antiquos ignorasse, aut negasse differentias atomas; cum enim definitiones et species atomas non ignoraverint, cum tam multae in scientiis definiantur, quomodo differentias atomas, sine quibus quidditates specificae nec constituuntur, nec intelliguntur, ignorare poterunt?

Sane Aristoteles expresse inquit quomodo definitio tradenda sit per genus et differentiam, et quae sit differentia ultima, ut patet in Posteriorum, lect. xiii, apud D. Thomam; et lect. xiv et xv, in fine, et vii Metaphys., lect. xii; et viii Met., lect. ii. Cur autem in illa definitione, in qua Porphyrius explicavit differentiam, quae est tertium predicabile, solum egerit de differentia, quae predicatur de pluribus specie differentibus, quae est differentia subalterna, quae questionem censeo non tanti momenti, quantum anxietudinis in aliquibus parit, praesertim cum ipse Porphyrius, in aliis definitionibus differentiae atomae, explicationem non praetermiserit, ut quando dicit: Differentia est, quae species excedit genus, quae singula differunt, quae separat ea, quae sub eodem genere continentur, et caetera, quae in differentiam atomam optime quadrant.

Et quidem Cajetanus, super hoc iii cap. Porphyrii, existimavit illam definitionem adaptari posse differentiis atomis, explicando illam non positive, sed per non repugnantiam, seu negative; quia videlicet ex ipsa ratione differentiae non repugnat predicari de pluribus specie differentibus; sicut quantitati, ex ipsa ratione quantitatis, non repugnat divi-

di in infinitum syncategorematicae. et tamen quantitati naturali, scilicet ut subest formae alicujus rei naturalis, id repugnat, quia destruitur forma et res naturalis, si in tam minima dividatur. Sic differentiae atomae non repugnat de se predicari de multis specie differentibus, licet repugnet ratione speciei atomae, quam constituit. Quod amplius intelligi potest, si consideremus quod differentia quaecumque, in ratione predicabilis in quale de multis, non habet alia multa, nec alia inferiora, quam illa, quae habet species per talem differentiam constituta; unde de se nec dicit predicari de pluribus specie, vel numero differentibus, sed ad id determinatur ratione ejus, quod constituit; si enim quidditas, quam constituit, fuerit species atomae habens sub se inferiora solo numero differentia, eadem habebit differentia, quae talem speciem constituit; si autem id quod constituit fuerit species subalterna, habens sub se inferiora specie atomae diversa, de eisdem specie differentibus predicabitur differentia. Si tamen species constituta per differentiam non habeat plura inferiora specie distincta, sed numero, tunc repugnet ei non ratione sui, sed ratione speciei ab ea constitutae, quae non praebet ei alia inferiora.

Adhuc tamen emollienda amplius mihi videtur Cajetani explicatio; et ipsi litterae Porphyrii inhaerendo, dico verba ipsa Porphyrii bene attendenda esse. Dixit enim *differentiam esse, quae predicatur de pluribus, et specie differentibus in quale*. Ubi pondero non dixisse Porphyrium: Quae predicatur de pluribus specie differentibus, sed de pluribus, et specie differentibus. Ut quid enim interposuit illam particulam *et*, nisi ut distingueret inter predicari de pluribus absolute, et predicari de specie differentibus; et sic in illa

particula : *De pluribus*, omnes differentias prædicabiles inclusit, sive atomas, sive subalternas; in illa vero additione : *Et specie differentibus*, specialiter subalternas indicavit, quasi diceret. Differentia est, quæ de pluribus prædicatur in quale, etiam si illa plura sint specie differentia; et ita particula *et* æquivalet particulae *etiam*. Et fuit hoc necessarium ad explicandum perfecte naturam differentia, in quantum prædicatur in quale : cum enim differentia ideo prædicatur in quale, quia prædicatur per modum actualitatis et formæ determinantis, hoc enim pertinet ad modum qualificationis, oportuit explicare quod, etiam si differentia genericæ sint, seu subalternæ, ideoque non videantur habere rationem actus, sed potius potentialitatis respectu suarum specierum, adhuc tamen prædicantur in quale, quia prædicantur ratione formæ genericæ, quam importat; ac proinde sensus Porphyrii est : Differentia est, quæ de pluribus prædicatur in quale quid, etiam si talia plura sint specie differentia. Hanc enim vim habet illa particula *et*, in definitione interposita, cum dicitur : De pluribus, et specie differentibus, id est etiam specie differentibus.

Sic intellecta mente Cajetani, quem plures et insignes sequuntur auctores, nihil asperitatis, aut difficultatis habet, sed plurimum subtilitatis, et maxime ad Porphyrii mentem se accommodat. Alii facilius, neque improbabilius dicunt Porphyrium tantum definisse subalternas differentias, quia sunt communiores et notiores, atomæ autem multiplices et vix cognitæ; definitis autem subalternis, virtualiter atomæ definitæ manent, loco illius particulae : *specie differentibus*, subrogando : *numero differentibus*. Et præsertim, quia in aliis definitionibus de differentia traditis, etiam species atomas

includerat, ut supra notavimus. Ac denique ea videtur sufficiens causa omittendi differentias atomas, quia illæ in definitionibus specierum explicantur, cum quibus convertuntur. Unde sicut in tractatu prædicabili non agit de definitione, sed de ipsa specie definibili; ita nec de differentia atoma, quæ cum ipsa definitione convertitur, et propria illius est; bene tamen de differentia subalterna, quia hæc genus constituit, quod non convertitur cum definitione speciei.

Omitto aliorum solutionem, qui dicunt in illa definitione *de pluribus differentibus specie*, debere intelligi de pluribus specie differentibus, non inter se, sed ab aliis, a quibus specificè distinguuntur. Quæ ratione etiam ista definitio convenit differentis atomis; nam rationale, v. g., prædicatur de Petro et Paulo, ut differunt specie non inter se, sed ab equo et bove, a quibus rationale specificè distinguit Petrum et Paulum. Hæc tamen solutio extorta videtur; nec enim absolute dicuntur plura differre specie, si non differunt specie inter se, sed ab aliis, alioquin etiam dici potest quod genericè differunt, quia sicut differunt specie ab aliis, a quibus specie distinguuntur, ita differunt genericè Petrus et Paulus ab his, a quibus genere distinguuntur. Unde inciditur in simile inconueniens, quare solum Porphyrius posuerit in definitione differentia illud *de pluribus specie differentibus*, et non addiderit de pluribus genere differentibus, secundum hanc explicationem.

Sed objicies : Contra primam solutionem. Nam inconueniens est quod definitio aliqua tradatur solum per id, quod se habet non repugnantem ad aliud. Tum quia definitio positiva debet explicare rationem definiti, et non solum per non repugnantiam. Tum quia alias posset

tradi per terminos sibi repugnantem; ut si homo diffiniretur quod est animal irrationale, quia, licet irrationale repugnet homini quatenus homo, sed non quatenus animal; et una species infima posset definiri per aliam, quia, licet sibi repugnet secundum specialem rationem, non tamen secundum communem et genericam; ergo similiter est inconueniens quod differentia definiatur per id, quod sibi non repugnat, comprehendendo tam atomam, quam subalternam, solum quia non repugnat differentia in communi esse subalternam.

Et confirm. : Quia, si illa particula : *de pluribus*, significat tam de pluribus specie, quam numero, cur quando Porphyrius diffinit speciem, expressit de pluribus numero differentibus, et quando diffinit differentiam specificam id non exprimit, sed solum de pluribus? Item in hoc, quod est prædicari de pluribus, omnia prædicabilia conveniunt; non ergo per illam explicatur specialiter hoc tertium prædicabile.

Respond. : Hoc argumentum non militare contra nostram expositionem, quia ostendimus juxta Porphyrii textum illam particulam : *Differentibus specie*, solum subalternis differentis convenire; in illa autem particula : *De pluribus*, absolute includi, tam atomam, quam subalternam, quæ prædicantur de pluribus, sive numero, sive specie distinctis. Additur tamen illa particula : *Et specie differentibus*, ut ostendatur quomodo etiam differentia genericæ conveniat prædicari in quale. Stando autem in rigoroso Cajetani sensu, dicitur quod definitio data de aliqua specie per non repugnantiam alterius sibi opposita vitiosa est, quando vere tale oppositum datur in illa specie, ut in exemplis allatis constat. Quando autem aliqua natura, seu species ex se habet non

repugnantiam ad aliquid, sed quod de facto habeat, vel impediatur habere, pendet ex aliquo extrinseco, non est vitiosum definire per non repugnantiam, sicut diffinitur quantitas : Quod est divisibilis in infinitum, licet naturali quantitati repugnet. Sic cum differentia, et proprium, et accidens, quæ prædicantur in quale, non habeant alia inferiora, quam quæ permittuntur habere a suis subjectis, quæ constituunt, vel efficiunt, oportet quod prædicari de pluribus specie, vel numero differentibus, in his intelligatur permissive, seu non repugnantem et quantum est ex se, licet differentia, ut affectæ, et alligatæ speciei atomæ, quam constituit, id repugnet, sicut quantitati, ut est in subjecto naturali repugnat dividi in infinitum. Unde in hac solutione debet dici quod differentia atoma, et subalterna non sunt species differentia ut sic, neque ipsa differentia est genus ad illas. Sed hæc diversitas atomæ et subalternæ provenit ipsi differentia ex ipsa re, quam constituit; nam si est natura genericæ, erit subalterna, et prædicabitur de pluribus specie differentibus; si specificæ, non nisi de differentibus numero.

Si autem inquires : Si differentia permissive se habet ad utrumque, scilicet ut de pluribus specie, vel numero differentibus prædicetur, cur Porphyrius posuit solum de differentibus specie?

Respond. : Id fieri quia, quando aliquid per non repugnantiam et permissionem diffinitur, semper debet poni id, quod majus et principalius est, quia per hoc quod sibi principalius non repugnat, melius innoscit quod non repugnat minus principale. Sicut melius diffinitur quantitas per hoc quod sibi non repugnat divisio in infinitum, quam per hoc quod sibi non repugnat oppositum.

Ad confirm.: Dicitur quod in illa particula: *De pluribus*, non intelligitur solum de pluribus numero, sed absolute de pluribus numero, vel specie differentibus, quod tamen incongrue in specie secundo prædicabili diceretur, quia secundum prædicabile solum de numero differentibus prædicatur, tertium autem utrumque compatitur, et de pluribus numero, et de pluribus specie differentibus prout fuerit species, quam constituit.

Ad aliam confirm. dicitur: Quod prædicari de pluribus omni prædicabili commune est, sed prædicari de pluribus in quale quid soli tertio prædicabili est proprium. Quod deinde dividi potest in prædicari de pluribus numero, vel specie distinctis. Et Porphyrius non solum posuit primam particulam, sed etiam addidit secundam.

Circa ultimam particulam: *In quale quid*, adverte duo: Primum est quod, cum dicitur: *In quale quid*, *ly quid* est idem quod essentialiter, seu quidditative, non idem quod substantive; nam illa particula *quid* utrumque designat, ex parte rei significat rationem essentialem et quidditativam, ex parte modi, quod substantive et non adjective se habeat, ut in quæst. de genere explicabimus.

Secundum est: Quod, sicut in naturalibus forma, seu actus, et comparatur ad materiam, tanquam ad potentialitatem ex qua educitur, et ad totum, quod ex materia et forma constat, sic etiam differentia primo respicit genus, tanquam potenziale, quod actuat, et de ejus potestate educitur non educatione physica, sicut forma a materia, sed educatione metaphysica, sicut ratio determinata et actuans ab indeterminata, et confusa, et actuabili. Deinde respicit speciem tanquam totum quoddam constitutum et formatum per

ipsam differentiam; unde respectu generis differentia se habet in quale, quia determinat confusionem et potentialitatem ejus; respectu autem speciei non dicitur in quale, quia determinat potentialitatem ejus, sed quia est pars constitutiva illius actualior et magis determinata, quam doctrinam invenies in D. Thoma, 1 p., q. l., art. iv., ad 1; et quæst. de Spiritu lib. creaturis, art. viii., ad 9. Et ex illa constat differentiam semper debere esse perfectiorem suo genere, sicut actus potentia, et determinatum indeterminato, et qualitas qualificabili.

ARTICULUS III.

Utrum differentia dicatur universalis respectu suæ speciei, an respectu inferiorum talis speciei.

Quam differentia convertatur cum specie, quam constituit, et mediante ipsa de individuis prædicetur, species autem universalis sit, et ex hoc ipso quod differentia dicitur de specie æqualiter et ad convertentiam, oportet quod sit universalis, sicut ipsa species; tamen difficultas est, an ex hoc formaliter quia respicit speciem universalis sit, an vero ex formali respectu, quo respicit individua talis speciei?

Ex parte etiam inferiorum ipsius differentia potest esse dubium: quæ sint directe et per se inferiora differentia; quædam enim sunt inferiora, quasi immediata ipsius differentia, alia sunt inferiora immediata ipsius speciei, et mediate sunt etiam inferiora differentia; v. g., rationale et potest prædicari de Petro et Paulo, tanquam de inferioribus hominis, et potest prædicari de hoc et illo rationali, tanquam de inferioribus sibi immediate. Inquirimus ergo respectu quorum inferiorum constituatur dif-

ferentia in ratione tertii prædicabilis?

RESPONDEO ET DICO PRIMO: Differentia non habet rationem universalis logici formaliter per respectum ad speciem, sed ad inferiora, licet concomitanter habeat ordinem ad speciem, tanquam ad universale cum quo convertitur.—Ratio est manifesta, quia formalitas universalitatis sumitur per ordinem ad suum correlativum; correlativum autem universalis formaliter sunt inferiora, nam universale se habet ut superius ad multa et ut contrahibile ad inferiora. Constat autem quod differentia respectu speciei non est superior, neque contrahibilis ab ipsa, cum sit illi æqualis; ergo non potest habere universalitatem formaliter respectu illius et esse superior ad illam.

Et confirm.: Quia illud est universale et superius respectu alicujus quod, quando illi communicatur, contrahitur ab illo; illud autem contrahitur ad aliquid quod per contractionem amittit universalitatem et abstractionem. At vero differentia per hoc quod communicatur speciei non redditur singularis, neque amittit universalitatem, sed potius conservat eam; ergo respectu illius non est contrahibilis, neque superior. Unde non potest dici quod prædicetur de specie tanquam universale logicum, quia non prædicatur tanquam quid superius de illa, sed tanquam æquale de æquali. Quare ista æqualitas supponit universalitatem concomitanter, ut dicit secunda pars conclusionis, non formaliter universalitatem constituit; sicut ex hoc quod aliquis sit æqualis regi formaliter non dicitur rex, sed ex hoc quod habet regnum imperat aliis, ratione ejus æqualis est regi.

Si dicatur: Quod per ordinem ad speciem non est formaliter universale, quia species non est inferior,

est tamen radicaliter, quia ex hoc quod respicit speciem et convertitur cum illa consequenter respicit individua contenta sub specie.

Contra est: Quia radix universalitatis idem est quod fundamentum universalitatis, quod est unitas abstractionis et aptitudo ad multa; sed unitas abstracta a multis et aptitudo ad illa non habet pro radice respectum ad speciem, quia hic respectus est convertentia et æqualitatis, non superioritatis ad ipsa multa; ergo ex hoc quod respiciat speciem non est radicaliter universalis differentia, sed ex abstractione et aptitudine ad ipsa multa, quæ sunt inferiora.

DICO SECUNDO: Differentia non respicit pro inferioribus tertii prædicabilis hanc et illam differentiam, v. g. rationale, hoc et illud rationale; sed inferiora contenta sub specie quam constituit, v. g. rationale respicit pro inferioribus Petrum et Paulum.—Ratio est manifesta. Quia prædicabilitas tertii prædicabilis est *in quale quid*; ergo solum illa sunt constituenda ut ejus inferiora, respectu quorum differentia se habet ut quid superius, et in quale, et prædicari potest in quale. Sed respectu hujus et illius differentia non se habet in quale, sed bene respectu individuorum speciei; quando enim dico: Hoc rationale est rationale, non est prædicatio in quale, quia non prædicatur de hoc rationali aliqua differentia ejus, sed tota et integra ejus natura, qualiscumque illa sit, completa vel incompleta; ergo non qualitatem prædicat de illa, sed quidditatem, licet non sit per se genus, aut species, ut supra diximus in quæst. de genere, quia non contrahitur per alias differentias, alioquin esset processus in infinitum. Respectu autem inferiorum suæ speciei, quam constituit, prædicatur in quale, quia prædicatur ut ratio qualifi-

cans naturam eorum, et se habet ut superius; ergo illa sunt inferiora differentie, ut tertium predicabile est.

Solvuntur argumenta.

Primo arguitur contra primam conclusionem: Hæc prædicatio: Homo est rationalis, est prædicatio tertii prædicabilis; ergo respectu hominis datur universalitas tertii prædicabilis, sicut datur prædicabilitas; homo autem non concipitur ibi ut individuum, sed ut species. Antec. est certum: Quia illa prædicatio non potest pertinere ad aliud prædicabile, quam ad tertium.

Et conf.: Quia tertium prædicabile habet pro immediato correlativo speciem, et mediante illa respicit individuum sub ea contentum; ergo magis dicitur universale per ordinem ad speciem, quam per ordinem ad individuum. Conseq. prob.: Quia relatio magis denominatur per ordinem ad immediatum correlativum, quam in ordine ad mediatum. Anteced. vero probat.: Quia tertium prædicabile formaliter in quantum tale respicit suum correlativum in quale; sed non immediate qualitatè individua, sed naturam individuorum, quæ est species, alias non esset qualitas essentialis, si immediate non qualificaret essentialiter; ergo est immediatum correlativum ejus ipsa species, seu essentia constituta. Illud enim est immediatum correlativum, quod est immediate constitutum et qualificatum a differentia.

Resp.: Quod illa prædicatio: Homo est rationalis, est tertii prædicabilis quasi materialiter et metaphysice, non formaliter et logice; prædicatur enim de homine illa res, quæ est tertium prædicabile, non tamen sub formalitate et relatione tertii prædicabilis, seu tertii universalis; et sic est magis tertium prædicatum, quam tertium prædicabile, licet concomitanter ibi retineat universalitatem

tertii prædicabilis, quam exercet non respectu speciei, sed respectu individuorum; sicut genus, cum prædicatur de individuo, ut: Petrus est animal, ibi retinet rationem generis, licet non per ordinem ad illud sit genus, sed per ordinem ad speciem. Et propria passio, cum prædicatur de natura specifica, ut: Homo est risibilis, non exercet rationem universalis, licet prædicet naturam, quæ susceptiva est quarti prædicabilis per ordinem ad individua.

Ad confirm. Negatur anteced. Et ad prob. dicitur quod species est immediatum constitutum per differentiam, et in ratione constituti respicit illam immediate per modum differentie metaphysicæ, non in ratione universalis et differentie logicæ, sic enim immediatum correlativum ejus sunt inferiora; sed quia respicit illa secundum prædicabilitatem in quale, oportet quod supponatur ordo ad ipsam naturam specificam ut constitutam tali modo per differentiam, quod fundet prædicabilitatem in quale. Neque est inconveniens quod alia sit habitudo differentie ad speciem in ratione constituti, alia in ratione universalis ad inferiora; sicut enim differentia respicit genus, ut contractiva illius et tanquam partem ad constituendam speciem, ita relatione constituentis respicit ipsum constitutum, quæ tamen relatio est rationis, quia non distinguit realiter genus, differentia, et species. Relatio vero differentie ad sua inferiora in quale est relatio superioris ad inferiora, quæ tamen præsupponit relationem ad speciem in ratione constituti.

Secundo arguitur: Differentia ut tertium prædicabile eadem relatione, seu intentione respicit speciem et individua; sed ista relatio, ut tangit individua, est universalis; ergo etiam ut tangit speciem. Conseq.

constat, et minor concessa est supra. Major vero probatur. Tum quia respiciendo speciem respicit omnia sub ea contenta; quidquid enim universaliter dicitur de aliquo et adæquate, dicitur de omni contento sub illo. Tum etiam quia differentia sub eodem conceptu, et prædicatione, prædicatur de specie et individuis; ergo sub eadem intentione et relatione.

Et confirm.: Quia differentia prædicatur de specie ut æqualis, et ad convertentiam cum illa; ergo ut universalis, quia species non potest æquari nisi ab universali, cum in se universalis sit.

Resp. Disting. anteced.: Si sumatur relatio differentie pro relatione constituti ad speciem ut constitutum, sic eadem relatione respicit speciem et individua, quia non aliud constituit in individuis, quam in specie, scilicet naturam. Si vero sumatur relatio differentie pro relatione universalis et prædicabilis formaliter et logice, sic diversa relatione respicit individua et speciem, quia individua, ut superior, speciem ut æqualis. Et ad probat. dicitur: Quod respiciendo speciem, respiciuntur etiam individua, sub ratione quidem constituentis, eadem relatione; sub ratione vero superioritatis et æqualitatis, diversa, licet una connexionem habeat cum alia. Et sic prædicatio de individuis est universalis, de specie vero non.

Ad conf.: Dicitur quod hoc ipso quod differentia est æqualis ad speciem, habet quidem esse universalis, sed non respectu speciei, cui æqualis est, sed respectu individuorum, quibus æqualis non est, sed superior.

ARTICULUS IV.

Utrum differentie superiores et genericæ includantur in differentiis atomis et de illis prædicentur.

Certum est, supposito quod gradus metaphysici non distinguuntur nisi

ratione, ut supra determinavimus, non distinguuntur rem. quæ est differentia, et quæ est genus realiter et materialiter inter se, et consequenter differentiam genericam non distinguunt a specifica in eodem subjecto. Sed difficultas est, an secundum formalem prædicationem, differentia superior et generica ita se habet ad inferiorem, quod de illa prædicetur, et in illa includatur tanquam prædicatum illius constitutum.

Resolutio est negativa. Et inter Doctores communior. De qua videatur Sanchez, hic, lib. iii, quest. xxviii; et Cabero, tract. iii, disput. iv, dub. iii; Carm., disp. vii, quest. iv. Sumiturque ex D. Thoma, in iii Met., lect. viii, § *Objicit ad propositum*; et in i Contra Gent. cap. xvii, eo quod genus non potest prædicari de differentia, differentia enim non participat genus, ut dicitur in iv Topic. Sic enim genus includeretur in differentiis, reddereturque analogum, ut in tractatu de analogia probavimus. Eadem autem ratio est de differentia generica, quia hæc constituit genus, et est pars illius quidditativa. Et explicatur amplius: Quia differentia specifica contrahendo genus, etiam contrahit ipsam differentiam genericam ex qua quidditas generis constituitur; sed differentia contrahens genus est extra conceptum generis; ergo etiam est extra conceptum differentie genericæ, siquidem illam contrahit contrahendo genus. Min. prob. ex Philos., iii, Met.; et D. Thoma ibi, lect. viii. Quia, si genus includeretur in differentiis, non posset in eis includi tanquam pars contrahibilis, sed ut tota et integra differentia, quia differentia, cum sit simplex, non componitur ex genere et differentia, neque ex aliquo contrahibili et contrahente, alioquin esset processus in infinitum; quia, si differentia constaret ex genere et differentia, rur

sus illa differentia per quam constituitur, etiam genere et differentia constaret, et de illa alia rursus inquireretur, esset enim de illa eadem ratio. Quare si genus, vel differentia generica includitur in specifica, non includitur tanquam pars contrahibilis et generica, sed, cum ipsa differentia sit simplex et sine parte, erit tota ipsa differentia. Et sic genus esset analogum, utpote partim idem, in quantum dicit unicam naturam, in qua conveniunt species, et partim diversum, in quantum dicit ipsam differentiam integre, qua differunt species inter se; et similiter, si differentia generica includitur in specifica, non tanquam pars (differentia enim, cum sit simplex, partibus caret) differentia generica esset tota et integra differentia specifica, et sic sequeretur quod una species infima differret ab alia per ipsamet differentiam genericam, sine alio superaddito, quod repugnat; sic enim eadem differentia constitueret genus, quatenus differentia generica est, et divideret ipsum, quia totaliter et integre esset differentia specifica.

Solvuntur argumenta.

Primo objicitur ex Aristot., qui VII Met., text. XLIII, lect. XII, apud D. Thomam, dicit quod differentie communes dividuntur in alias differentias; sicut habere pedes, quae est differentia quorundam animalium, dividitur in habere pedes scissos, vel non scissos. Imo de differentia pedalitatis scissae dicit quod praedicatur differentia superior; verum est enim dicere quod scisso pedum est pedalitas quaedam. Ergo differentiae superiores praedicantur de inferioribus. Item, X Met., text. XXIII, lect. IX, apud D. Thomam, in fine, ostendit quod in generibus, sub quibus inve-

niuntur contraria, differentiae mediae componuntur ex differentiis contrariis. Ergo ruit nostrum fundamentum, quo dicimus genericas differentias non includi in specificis, quia non sunt compositae.

Confirm. illo vulgari syllogismo: Omnis homo est sensibilis, omnis homo est rationalis, ergo aliquid rationale est sensibilis; qui est in bona figura, scilicet in *Darapti*, et praemissae sunt verae, ergo et conclusio.

Si dicas: Non sequi in conclusione quod rationale sit sensibile formaliter, sed materialiter, seu identice. Contra est: Tum quia praedicatio illa est formalis: Rationale est sensibilis, sicut et praedicationes praemissarum. Tum quia potest fieri syllogismus addendo particulam *formaliter*: Omnis homo formaliter est sensibilis, omnis homo formaliter est rationalis, ergo aliquid rationale formaliter est sensibilis.

Respond.: Ad primum locum Aristotelis, quod differentiae communes dividuntur in alias non formaliter, sed materialiter, id est non ratione sui, sed ratione generis constituti per differentias superiores. Non enim potest dividi genus per differentias inferiores, nisi etiam ipsae differentiae constitutivae generis dividantur. Potius autem dixit Arist. dividi ipsas differentias superiores, quam genus constitutum per ipsas, ut ostenderet quoniam sint differentiae per se alicujus generis, et quae sint differentiae per accidens. Quando enim aliquid genus dividitur per differentias inferiores, secundum quod tale genus ex intrinseca ratione, qua constituitur, est in potentia ad illas, dividitur tale genus differentis per se, et non per accidens. Sicut animal bipes ex ipsa ratione bipedis est in potentia ad habere pedes fissos, vel non fissos, et ideo per se dividitur animal bipes in tales differentias. Quando vero genus est in potentia ad infe-

riora, non ratione suae differentiae constitutivae, sed aliunde, talis divisio non est per differentias per se, sed per accidens; sicut si animal bipes dividatur in album et nigrum. Caeterum ex hoc non potest concludi quod ipsae differentiae communes praedicantur de inferioribus differentis formaliter; imo potius dividuntur per illas, non praedicantur de illis; et quia dividuntur per illas, potius ipsum genus, ut tali differentia constitutum, est id quod dividitur, et cum eo ipsa ejus differentia. Et haec est plana explicatio illius textus, quam ibi tradit D. Thomas, lect. XII citata, ubi inquit: « Quod hoc modo haec differentia est dividenda: habens pedes, scilicet, hujusmodi animalium aliud est habens pedes scissos, aliud non scissos. » Ubi non solum ipsa ratio bipedis, seu differentia habendi pedes, sed etiam ipsum animal dividitur; et sic quando dicitur quod scissio est quaedam pedalitas, idem est, inquit D. Thomas, « quod esse contentum sub hoc, quod est habere pedes », atque adeo continetur sub pedalitate, sicut differentiae continentur sub genere, cujus pars est differentia generica.

Eodem modo respondetur ad secundam auctoritatem ex X Metaphys.: differentias medias ibi non sumi pro differentis, quae sunt tertium praedicabile, sed pro speciebus oppositis sub eodem genere, non oppositione contraria, seu extrema, sed media; dicuntur vero tales species differentiae mediae, quia differunt seu opponuntur non extreme, sicut contraria, sed tanquam contraria media.

Ad confirm. respondet.: Quod in primo syllogismo nulla est difficultas; verificatur enim conclusio illata: rationale est sensibilis, identice, non formaliter. eque est necesse quod ex praemissis in sensu formali verificabilis inferatur conclusio vera, etiam in sensu formali, sed sufficit

quod in sensu identico, ut frequenter contingit in hac tertia figura. Ut si dicat: Omne lac est album, omne lac est dulce, ergo aliquid dulce est album; hic homo currit, hic homo est justus, ergo justus currit. Quae conclusiones solum sunt verae in sensu identico. In secundo autem syllogismo, ubi additur illa particula *formaliter*, manifeste variatur appellatio ex diversa applicatione illius particulae *formaliter*. Quia sub respectu sub quo applicatur in praemissis facit praedicationem formalem; in conclusione autem verificatur extrema identice, et ideo illa particula *formaliter* non habet ibi locum. Ad bonitatem autem syllogismi sufficit quod, si antecedens est verum, etiam et consequens; sed non requiritur quod in eodem sensu et respectu verificetur, sed potest antecedens esse verum secundum praedicationem formalem, et consequens secundum identicam, ut vidimus.

Et ratio est: Quia illa particula *formaliter* semper debet intelligi respectively, et sub aliqua appellatione; quod enim est formale respectu unius potest non esse respectu alterius. Unde semper ille respectus sub quo formaliter se habet debet manere invariatus, quoties apponitur particula *formaliter*. Et quia verificatur quod homo sit rationalis et sensibilis formaliter, quia recipit ista praedicata tanquam formalia, quod vero rationale sit sensibilis non verificatur nisi ex identificatione in eodem subjecto, ideo non possunt sub eadem formalitate verificari, sed si apponatur particula *formaliter*, variatur appellatio.

Quod si instes: Hic syllogismus est bonus in *Celarent*: Nullum rationale formaliter est sensibilis, omnis homo formaliter est rationalis, ergo nullus homo est sensibilis. Ubi nulla est variatio appellationis, et tamen, etiam si tollatur particula *formaliter*

a conclusione, illa est falsa; ergo solutio data non est sufficiens.

Respond.: Eodem modo variari appellationem ex parte illius particulae formaliter, quo semper facit sensum non absolutum, sed cum aliqua restrictione et dependentia, seu respectu, quatenus scilicet subest illi formalitati, et respectui extremorum. Contingit autem quod ea, quae sub una formalitate et respectu non conjunguntur, neque conveniunt, sub alio conveniant, unde a negatione sub uno respectu ad negationem sub alio, vel ad negationem absolute non valet. Et sic ex eo quod rationale formaliter, id est sub conceptu et formalitate rationalis, nullo modo sit sensibile, non licet inferre quod sub conceptu et formalitate hominis homo, qui est idem cum rationali, non sit sensibilis. Quae variatio formalitatum et appellationum in multis aliis materiis valde observanda est. Sicut non valet: Christus,posito praeecepto, hic et nunc potest operari et non operari, quia libere operatur; et si non operaretur peccaret, ergo potest peccare et non peccare. Non inquam valet, quia potest non operari sub respectu et formalitate operationis, ut requiritur ad rationem liberi, non sub formalitate et conceptu peccati, ut esset a ratione liberi deficientis.

Ultimo arguitur: Differentia specifica inferior habet aliqua praedicata communia et superiora, v. g., rationale est vivens et est substantia etc. Ergo aliquid habet sibi commune tanquam genericum et superioris; ergo potest talis differentia generica, seu genus praedicari de differentia inferiori.

Et confirm.: Quia conceptus differentiae aliquam compositionem admittit, cum aliquid habeat potentialitatis, ut poteres creata, solus autem actus purus est omnino simplex; ergo potest resolvi in conceptum

communem, seu genericum, et specialem, seu differentialem. Ille autem conceptus superior est differentia subalterna, quia differentia inferior habet naturam et operationem subordinatam differentiae genericae; v. g. hinnibile in equo est quaedam operatio sensibilis, et consequenter subordinata sensibili in communi, quod est differentia generica animalis.

Respond.: Quod illa praedicata superiora conveniunt differentiae non in formali et directa linea, sed reductive et secundum quamdam habitudinem, seu connotationem. Dicitur enim rationale substantia, vel vivens, non quia in se sit substantia, vel vivens, sed quia forma a qua sumitur est principium substantiae, vel viventis, vel alterius gradus; non enim forma est id quod est, sed quo aliquid est, sicut etiam materia et forma sunt substantiae, quasi principia substantiae, seu substantiae incomplete. Eodem modo differentiae sunt quid incomplete in suo praedicamento. Et sic non ipsa ratio superior, quae completa est, praedicatur de illis, nec differentiae ipsae genericae, sed incomplete ratio illius praedicamenti, v. g. substantia ut abstrahit a completa et incomplete, quae modo transcendentali includitur in omni eo, quod ad tale praedicamentum pertinet et reducitur.

Ad confirm. respond.: Differentiam non esse compositam ex his, sed compositam huic, quia est pars, seu per modum partis se habet; pars autem non est simplex, sicut actus purus, simplicitate perfectionis, sed simplicitate negationis, quia scilicet non est plene perfecta. Simplicitas autem negationis plus habet potentialitatis, quia est componibilis alteri, a quo periciatur, non tamen est composita per resolutionem in plures conceptus, ex quibus constat, nisi forte analogice, quia ens in

omnibus includitur, etiam in differentis, nec differentia inferior est subordinata superiori formaliter et directe tanquam generi, licet praesupponat illam, sicut praesupponit genus quod constituitur ex illa. Et sic: Hinnibile est principium operationis sensibilis; distingo, suppositivo et materialiter sensibilis, transeat; formaliter et directe sensibilis, nego. Id est, ut sit hinnibile praesupponitur sensibile, sed non formaliter est illud.

QUAESTIO XI.

DE PROPRIO.

ARTICULUS I.

Explicatur natura proprii, ejusque divisiones expenduntur.

Porphyrius, in cap. de proprio, quatuor proprii acceptiones posuit, et ipsa divisione videtur unumquodque definisse. Dividitur enim proprium quatuor modis. Primo dicitur proprium, quod convenit soli speciei, sed non omni ejus individuo, ut esse grammaticum, vel medicum, homini. Secundo, quod e contra convenit omni individuo, sed non soli speciei, sicut homini convenit esse bipedem. Tertio, quod convenit soli speciei et omni individuo, sed non semper, ut homini in senectute canescere. Quarto, quod est maxime proprium, quod soli speciei et omni individuo esse semper convenit, ut hominem esse risibilem. Et est maxime proprium, quia plene convenitur cum suo subjecto.

Ubi Porphyrius omnem rationem proprii aliquo modo per ordinem ad speciem, id est ad naturam aliquam rei, sive sit species infima, sive subalterna, explicavit, quia ad quaecumque potest consequi aliquo

modo proprium. Et deinde perfectam rationem proprii ex perfecta convenientia et adaequatione cum ipsa specie, seu natura, et contentis sub specie desumit. Tunc autem dicitur ad convertentiam, quando comitatur ipsam naturam ubicumque sit, et extra ipsam non invenitur; nam hoc ipso quod in aliis invenitur non est perfecte proprium ejus, sed etiam aliis commune, sibi vero solum erit quasi appropriatum, aut accommodatum, eo modo quo videmus pleraque accidentia inveniri extra proprium subjectum, ut calorem, frigus, albedinem etc. Ad hoc autem ut aliquid accidens perpetuo comitetur aliquod subjectum et extra illud non sit, oportet quod in tali subjecto habeat aliquam radicem, seu principium, quo illi sit connexum et a quo dimanet. Accidentia vero, quae conveniunt etiam iis subjectis in quibus radicem non habent, communia dicuntur, quia carent principio quo illis solum conveniat.

Unde contingit quod, quando aliquid accidens habet principium et radicem in aliqua natura, et ex illa communicatur alteri, v. g. lux, quae in sole habet radicem a qua dimanat, communicatur vero aeri, et calor habet radicem in igne, communicatur vero aquae, vel alii corpori, illud accidens habet rationem proprii respectu illius subjecti a quo dimanat, non respectu illius cui communicatur. Ceterum tale accidens, quod communicatur extra proprium subjectum, non eodem modo est in aliis subjectis atque in proprio, quia in aliis est quasi participative et imperfecte, in proprio autem subjecto, plene et perfecte, utpote suo proprio principio conjunctum. Unde sub illa perfectione, et modo, quo est in proprio subjecto, nunquam communicatur extra pro-